

Bent U Nederlander?

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1998). Bent U Nederlander? over de verwerving van de Nederlanderschap door geboorte: enkele beschouwingen. *Migrantenrecht*, 98(3), 67-72.

Document status and date:

Published: 01/01/1998

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

ENKELE

BESCHOUWINGEN

Bent U Nederlander?

Over de verwerving van het

Nederlandschap door geboorte

PROF. MR GERARD-RENÉ
DE GROOT

Hoogleraar rechtsvergelijking en
internationaal privaatrecht aan de
Universiteit Maastricht.

1 Inleiding

Soms komt de vraag op, of een bepaald persoon al dan niet Nederlander is. Het blijkt dan niet zelden helemaal niet zo eenvoudig te zijn het sluitend bewijs van het bezit van de Nederlandse nationaliteit te leveren. Gemakkelijk is een dergelijk bewijs te leveren, indien de persoon in kwestie het Nederlandschap ontleent aan een naturalisatie, medenaturalisatie of het afleggen van een optieverklaring. Weliswaar kunnen dan nog problemen optreden met betrekking tot de vraag, of bepaalde personen wel of niet waren medegenaturaliseerd¹ of kunnen onduidelijkheden optreden ten aanzien van de vraag, of inderdaad al dan niet een geldige optieverklaring is afgelegd.² Op die problemen zal op deze plaats echter niet worden ingegaan. Evenmin zal worden ingegaan op vragen van bewijslastverdeling en bewijsrisico. Voor die onderwerpen zij verwezen naar de uitvoerige, kritische beschouwingen van Carola Poortman.³ In dit opstel zal daarentegen aandacht worden besteed aan enkele problemen, die kunnen opkomen, indien een persoon stelt het Nederlandschap door geboorte te bezitten.

2 Het Nederlandschap door afstamming (iure sanguinis)

Door afstamming kan het Nederlandschap volgens art. 3 lid 1 Rijkswet op het Nederlanderschap worden verworven via afstamming van een Nederlandse vader of een Nederlandse moeder. Deze regeling geldt echter pas sinds 1985 en is derhalve slechts van toepassing op personen geboren op of na 1 januari 1985 (vgl. art. 27 Rijkswet op het Nederlanderschap). Voorheen was voor de verwerving van het Nederlanderschap door afstamming in de regel de nationaliteit van de vader maatgevend (art. 1 sub a en b Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap). Slechts voor niet-erkende onwettige kinderen en voor in Nederland geboren kinderen van een Nederlandse moeder die aan hun buitenlandse vader geen nationaliteit ontleenden, was de nationaliteit van de moeder relevant (art. 1 sub c en 2 sub c Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap). Deze van de Nederlandse

moeder afgeleide nationaliteit werd echter weer verloren, indien het kind werd erkend of gewettigd door een vreemdeling en daardoor een andere nationaliteit verwierf.

Verreweg de meeste Nederlanders ontleen hun Nederlanderschap derhalve aan het feit, dat zij van een Nederlandse vader afstammen (art. 1 sub a Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap in combinatie met art. 25 Rijkswet op het Nederlanderschap). Wil men zijn Nederlanderschap bewijzen, dan moet vervolgens het Nederlanderschap van die vader worden aangetoond. Men heeft immers slechts het Nederlanderschap aan die vader kunnen ontleen, indien deze zelf inderdaad Nederlander was. Indien ook deze vermoedelijk Nederlander door afstamming is, komt vervolgens het Nederlanderschap van de grootvader aan de orde, enzovoort. Het voor de vaststelling van het Nederlanderschap door afstamming noodzakelijke stamboomonderzoek kan worden afgesloten, zodra een voorvader voor 1 juli 1893 (de datum van in werking treding van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap) is geboren. Voordien golden ondermeer de nationaliteitsrechtelijke bepalingen van het Burgerlijk Wetboek 1838, waarin werd bepaald, dat iedereen die geboren werd uit in het Koninkrijk der Nederlanden en deszelfs koloniën gevestigde ouders, het Nederlanderschap door geboorte heeft verworven (art. 5 sub 1 BW 1838). Sinds 1850 gold daarnaast – simultaan! – ook de bepaling van art. 1 sub 1 van de wet van 28 juli 1850, Stb. 1850, 44, dat bepaalde:

'Nederlanders, ten aanzien van het genot van burgerschapsrechten zijn: 1) die geboren zijn uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd; (...)'.

In een overgangsbepaling behorend bij de in 1893 in werking getreden Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap wordt bepaald, dat allen die op het moment van in werking treding van die wet Nederlander waren, die hoedanigheid behouden. Het deed daarbij niet terzake, of dit Nederlanderschap werd ontleend aan het BW 1838 of aan de wet van 1850 of aan beide wettelijke regelingen; een hierna in paragraaf 4 nog nader te bespreken uitzondering werd evenwel gemaakt voor degenen, die behoorden tot de

1. Zie HR 2 november 1990, NJ 1991, 294 (m.n. GRdG); HR 13 oktober 1995, NJ 1997, 148; HR 28 februari 1997, NJ 1997, 704 (m.n. GRdG).
2. Zie HR 28 september 1990, NJ 1991, 293 (m.n. GRdG), alsmede – zeer recent – HR 21 november 1997, rekestnr. 8933 (binnenkort in NJ 1998).
3. C.S. Poortman, Rechterlijke vaststelling van het bezit van de nationaliteit in Nederland en Duitsland (Een onderzoek naar proces- en bewijsrechtelijke aspecten van de rechterlijke vaststelling van nationaliteitsbezit in rechtsvergelijkend perspectief), diss. Maastricht 1996, (Koninklijke Vermande) Ijmuiden 1996.

inheemse bevolking van Nederlands-Indië. Het bewijs van de verwerving van het Nederlanderschap *iure sanguinis* met betrekking tot een bepaald persoon zal dus in de regel rond zijn, indien bewezen wordt dat diens grootvader of overgrootvader in de rechte mannelijke lijn in het Koninkrijk der Nederlanden of deszelfs koloniën is geboren uit daar gevestigde ouders. De term 'gevestigd' is in deze context synoniem met 'woonplaats hebbend'.

Dankzij de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek 1838 en de wet van 1850 kan derhalve het Nederlanderschap van de meeste Nederlanders overtuigend worden bewezen. Dit is echter niet steeds een gemakkelijke weg. Naar mate de tijd

ge door de vader erkende kinderen enerzijds en onwettige door de vader niet erkende kinderen anderzijds. De eerste groep kon op deze wijze het Nederlanderschap verwerven, indien de vader ten tijde van de geboorte van het kind in het Koninkrijk der Nederlanden woonachtig was en deze ook zelf geboren was op een moment waarop zijn moeder in het Koninkrijk woonde. Voor de tweede groep gold, dat zij geboren moesten zijn uit een moeder die ten tijde van de geboorte van het kind in het Koninkrijk der Nederlanden woonachtig was, terwijl deze ook zelf geboren moest zijn op een moment waarop haar moeder in het Koninkrijk woonde. Beide artikelen, art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlanderschap en art. 2 sub a Wet op het Neder-

landerschap en het ingezetenschap hebben naast hun materieelrechtelijke functie een uiterst belangrijke bewijsrechtelijke functie. Door deze artikelen heeft het Nederlanderschap van de meeste Nederlanders namelijk een dubbele grondslag. Velen ontlenen de Nederlandse nationaliteit niet slechts aan de vader (en/of sinds 1985 dikwijls aan de moeder), maar tevens aan art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlanderschap of diens

voorganger art. 2 sub a Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap. Derhalve heeft men zijn Nederlanderschap overtuigend bewezen, indien men aantoonst, dat men ten tijde van de geboorte voldeed aan de eisen van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlanderschap, respectievelijk art. 2 sub a Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap. Aangetekend zij, dat art. 2 sub a in de voor ons van belang zijnde versie weliswaar pas door wet van 15 mei 1953, Stb. 233 in de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap werd ingevoegd, doch blijkens de toelichting en permanente praktijk van het ministerie van Justitie terugwerkt tot 1 juli 1893. Deze terugwerkende kracht is niet gebaseerd op een uitdrukkelijke overgangsbepaling in de wijzigingswet, maar op een wat vreemde zinsnede uit de toelichting⁴:

'In de lijn van de arresten van 24 October 1851 (Gemeentestem no. 9) en van 6 Juni 1852 (W. 1348) is de Hoge Raad in zijn beschikking van 13 April 1948 (Gemeentestem no. 4969; NJ 1948, no. 647) er van uitgegaan, dat de door de 1 Juli 1937 in werking getreden wet van 21 December 1936 (Staatsblad no. 209) herziene artikelen 2 en 5 van de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap terugwerken. Wijzigingen in deze wet werken niet verder terug dan 1 Juli 1893. Deze beperking volgt uit de destijds door bijzondere overgangsbepaling bewerkte herleiding van tweevoudige Nederlandse nationaliteit tot het één en ondeelbaar Nederlanderschap van voormelde wet. De door de Hoge Raad in haast een eeuw

Het bewijs van de verwerving van het Nederlanderschap iure sanguinis zal dus in de regel rond zijn, indien bewezen wordt dat diens grootvader of overgrootvader in de rechte mannelijke lijn in het Koninkrijk der Nederlanden of deszelfs koloniën is geboren uit daar gevestigde ouders.

voortschrijdt, wordt het nodige stamboomonderzoek gecompliceerder. Voor de meeste Nederlanders zal het thans nog voldoende zijn om terug te gaan tot de geboorte van de (over-)grootvader, voor onze kinderen is dit al de (bet-)overgrootvader en voor de kleinkinderen de (bet-bet)overgrootvader. Voor elke generatie dient daarbij zorgvuldig te worden nagegaan, of het kind al dan niet de status van wettig, gewettigd of erkend onwettig kind had.

Het is daarom goed, dat het Nederlanderschap van vele personen op zijn minst een dubbele grondslag heeft, zodat het bewijs van het bezit van het Nederlanderschap ook nog op een andere wijze kan worden geleverd.

3 Het Nederlanderschap door geboorte als tweede generatie van in Nederland wonende buitenlanders (*iure domicilii*)

Art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlanderschap bepaalt, dat het kind van vreemdelingen door geboorte de Nederlandse nationaliteit verwerft, indien zijn vader of zijn moeder ten tijde van de geboorte van het kind in het Koninkrijk der Nederlanden woonachtig zijn en de desbetreffende ouder ook zelf geboren is op een moment waarop zijn moeder in het Koninkrijk woonde. De strekking van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlanderschap komt overeen met het oude art. 2 sub a Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap. Het oude artikel maakte evenwel een onderscheid tussen wettige en onwetti-

4. Wetsontwerp 2378, nr. 3, blz. 2.

oude rechtspraak gevolgdde regel van overgangsrecht, dat de staat wordt beheerst door de wet van het ogenblik, zal met de aan- gewezen beperking toepasselijk zijn op het bij artikel 1 van het ontwerp vastgestelde.'

Erg helder is dit alles niet. Een optimistisch lezer zal aannemen, dat het betoog wellicht begrijpe- lijker wordt na lezing van de kennelijk zo belangrijke beslissing van de Hoge Raad van 13 april 1948. Wie echter de Nederlandse Juris- prudentie ter hand neemt en die beslissing leest, komt bedrogen uit. Uit de desbetreffende beschikking blijkt slechts, dat de Hoge Raad ken- nelijk aanneemt, dat de in 1936 gerealiseerde wijzigingen van art. 2 en 5 Wet op het Nederlan- derschap en het ingezetenschap terugwerkende kracht hebben. Dit feit wordt echter niet gemoti- veerd. Ook de annotator (D.J. Veegens) besteedt aan dit spectaculaire punt geen enkele aan- dacht. Ook de zoëven geciteerde toelichting doet geen poging om de terugwerkende kracht van de wetwijziging van 1937 aan het parlement uit te leggen. Evenmin wordt duidelijk gemaakt, waarom die terugwerkende kracht eveneens zou gelden voor de in 1953 gerealiseerde verande- ring van art. 2 Wet op het Nederlandschap en het ingezetenschap.

In dit verband moet er op worden gewezen, dat bij de beslissing van de Hoge Raad uit 1948 betreffende de terugwerkende kracht van de wetwijziging van 1936 grote vraagtekens kun- nen worden gesteld. Hellmuth Hecker⁵ bestrijdt naar aanleiding van een concrete casus deze door de Hoge Raad aangenomen terugwerkende kracht van de wetwijziging van 1936. De mening van Hecker werd overgenomen door Landgericht Keulen 19 oktober 1971. De beslis- sing van het Landgericht Keulen werd op 14 april 1972 door het Oberlandesgericht en op 6 november 1973 door het Bundesverfassungsge- richt bevestigd.

Ondanks deze kritische opmerkingen over de dubieuze terugwerkende kracht van de wetwij- ziging van 1953 kan men echter in de praktijk uitgaan van de fictie, dat de in 1953 ingevoegde tekst reeds sinds 1 juli 1893 gold. Bewijsrechte- lijk is zulks zeer plezierig. Indien we deze terug- werkende kracht aannemen, dient zulks ook te geschieden met betrekking tot de omschrijving van het grondgebied waarop de desbetreffende bepaling betrekking heeft. Voor de toepassing van art. 2 sub a Wet op het Nederlandschap en het ingezetenschap is daarom sinds 1 juli 1893 niet slechts woonplaats in Nederland, maar ook een woonplaats in Aruba, de Nederlandse Antil- len en Suriname rechtens relevant. Dit is opmer- kelijk, daar het geldingsgebied van de Wet op het Nederlandschap en het ingezetenschap pas door wet van 21 december 1951, Stb. 593 werd uitgebreid tot de Nederlandse Antillen (destijds inclusief Aruba) en Suriname.

Art. 3 lid 3 gaf aanleiding tot een uitspraak van de Hoge Raad. In de beschikking van 20 novem-

ber 1992, NJ 1993, 284 (m.n. GRdG) stond de vraag centraal, of de grootmoeder inderdaad reeds ten tijde van de geboorte van haar voor de toepassing van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Neder- landerschap in casu relevante kind in Nederland woonachtig moest zijn, of dat ook voldoende is, indien zij op een later moment, uiterlijk op het ogenblik van geboorte van het kleinkind in Nederland woont. Het cassatiemiddel wees er op, dat in eerste gedeelte van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlandschap uitdrukkelijk wordt gesproken van een ten tijde van zijn geboorte in Nederland, Nederlandse Antillen of Aruba wonende vader of moeder, terwijl woorden als 'ten tijde van de geboorte' ontbreken ten aanzien van het woonplaatsvereiste voor de grootmoeder. In het licht van de totstand- komingsgeschiedenis van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlandschap besliste de Hoge Raad, dat ook de grootmoeder ten tijde van de geboorte van haar voor de toepassing van de bepaling in concreto relevante kind in Nederland woonach- tig moet zijn geweest.

In dezelfde procedure kwam de vraag aan de orde, of ook de woonplaats van de stief- grootmoeder van belang zou kunnen zijn. Deze vraag werd door de Hoge Raad bij gebrek aan belang in casu niet beantwoord. Het ligt echter voor de hand om de vraag ontkennend te beant- woorden. Waar bij de toepassing van art. 3 lid 1 Rijkswet op het Nederlandschap 'sociaal ouderschap' irrelevant is, voorzover dit sociaal ouderschap niet bijvoorbeeld (met toepassing van art. 5 Rijkswet op het Nederlandschap) door adoptie in juridisch ouderschap is omge- zet, ligt het voor de hand dat zulk sociaal ouder- schap ook bij de toepassing van art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlandschap relevantie mist.

In de vermelde procedure werd ook het probleem aangesneden, of art. 3 lid 3 niet de grootvader discrimineert, daar zijn woonplaats in het Koninkrijk irrelevant is. De parlementaire geschiedenis geeft voor deze ongelijke behande- ling geen redenen. De Hoge Raad heeft echter de vraag, of een woonplaats van de grootvader in Nederland voldoende is voor toepassing van de in art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlandschap geformuleerde regel onbeantwoord gelaten, nu in casu vaststond, dat de relevante grootvader ten tijde van de geboorte van de relevante ouder niet in Nederland woonachtig was. Het komt me echter voor, dat het in de rede ligt om art. 3 lid 3 Rijkswet op het Nederlandschap in het per- spectief van art. 26 Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten dusdanig te lezen, dat zowel de woonplaats van de grootmoeder als die van de grootvader relevantie heeft.

In het Voorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlandschap (wetsontwerp 23 029 (R 1461) wordt voorgesteld om art. 3 lid 3 dusdanig te wijzigen, dat de gelijke behandeling van man- nen en vrouwen ook in de grootoudergeneratie wordt gerealiseerd.⁶

5. Hellmuth Hecker, Aktuelle Fragen im Spannungsfeld zwischen Völkerrecht und Politik, 25 Gutachten aus 25 Jahren, Hamburg 1973, blz. 1-8.

6. Weliswaar is aangekondigd, dat het bedoelde wetsvoorstel binnenkort zal worden ingetrokken onder gelijktijdige indiening van een nieuw ontwerp. Daar het vermelde wijzigingsvoorstel met betrekking tot art. 3 lid 3 tot nog toe tijdens de parlementaire behandeling geen moeilijkheden opleverde, mag worden aangenomen, dat het nieuw in te dienen wetsvoorstel hetzelfde wijzigingsvoorstel zal bevatten.

4 Nederlanderschap door conversie van de status Nederlands-onderdaan-niet-Nederlander

In dit verband is het op zijn plaats erop te wijzen, dat het Nederlanderschap van sommige uit Aruba, de Nederlandse Antillen, Nederlands-Indië of Suriname afkomstige personen nog gemakkelijker te bewijzen is. De reden daarvoor ligt in de geschiedenis van de Nederlandse nationaliteit in de voormalige Nederlandse koloniën. Vele personen, die in deze gebieden woonachtig waren, bezaten niet de Nederlandse nationaliteit in de zin van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap van 1892, maar de status van Nederlands-onderdaan-niet-Nederlander in de zin van de Wet op het Nederlands-onderdaanschap-niet-Nederlanderschap van 10 februari 1910, Stb. 55. Oorspronkelijk golden voor de Nederlandse koloniën de nationaliteitsbepalingen uit het Burgerlijk Wetboek van 1838. Een ieder die in Nederland of de Nederlandse koloniën werd geboren uit in deze gebieden gevestigde ouders verwierf het Nederlanderschap. De – gedurende enkele tientallen jaren simultaan geldende – nationaliteitswet van 28 juli 1850, Stb. 44, gold daarentegen niet voor de koloniën: art. 1 sub 1 van die wet sprak immers over 'geboren zijn uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd'. De beide voordien geldende nationaliteitsregelingen werden per 1 juli 1893 afgelost door de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap uit 1892. In de boven reeds vermelde bij die wet behorende overgangsregeling werd bepaald, dat iedereen die Nederlander was in de zin van het Burgerlijk Wetboek 1838 of van de wet 1850 Nederlander werd in de zin van de nieuwe wet met uitzondering van de inheemse bevolking van Nederlands-Indië.⁷ Het gevolg van de uitsluiting van de Indische inheemse bevolking was, dat deze in een onzekere nationaliteitsrechtelijke positie terechtkwamen. Onduidelijk werd, of bepaalde regelingen mede op hen van toepassing waren⁸, terwijl eveneens aarzelingen opkwamen, of Nederland wel het volkenrechtelijke recht had om personen behorend tot de inheemse bevolking van Nederlands-Indië diplomatieke bescherming te verlenen. Teneinde deze problemen op te lossen werd in 1910 de reeds vermelde wet op het Nederlands-onderdaanschap-niet-Nederlanderschap afgekondigd, die met name de inheemse bevolking van Nederlands-Indië een soort tweederangs Nederlanderschap verleende. De status van een Nederlands-onderdaan-niet-Nederlander werd door geboorte ondermeer verworven door het kind, dat in Nederlands-Indië werd geboren als kind van een daar gevestigde vader.

Uit de overgangsbepaling behorend bij de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap uit 1892 blijkt, dat uitsluitend de inheemse bevolking van Nederlands-Indië werd uitgesloten en dat dus Nederlanders die behoorden tot de 'inheemse' bevolking van de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) of Suriname wel Nederlan-

ders in de zin van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap werden. Deze personen konden hun Nederlanderschap daarom iure sanguinis doorgeven aan hun afstammelingen. De Wet op het Nederlands-onderdaanschap-niet-Nederlanderschap werd dientengevolge in 1910 uitsluitend ingevoerd voor het territorium van Nederlands-Indië en niet voor het grondgebied van de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) of Suriname.

In 1927 werd deze Wet op het Nederlands-onderdaanschap-niet-Nederlanderschap echter ook van toepassing verklaard voor Suriname en Curaçao (omvattend het grondgebied van de huidige Nederlandse Antillen en Aruba).⁹ Reden daarvoor was, dat men de afstammelingen van de vele vreemdeelingen die in deze gebieden waren geïmmigreerd, nationaliteitsrechtelijk wilde integreren door de verlening van een tweederangs Nederlandse nationaliteit. Toen in 1949 Nederland de onafhankelijkheid van Indonesië erkende, werden alle Nederlanders (zowel zij die Nederlander waren in de zin van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap uit 1892 als degenen die slechts Nederlands-onderdaan-niet-Nederlander waren) verdeeld tussen de nieuwe republiek en Nederland. Dit gebeurde in de Toescheidingsovereenkomst van 1949.¹⁰ Voorzover Nederlandse onderdanen-niet-Nederlanders aan Nederland werden toegescheiden kon de vraag opkomen, welke status als Nederlander zij na de toescheiding hadden. Door art. 1 van de wet van 21 december 1951, Stb. 593 werd buiten kijf gesteld, dat deze personen Nederlander in de zin van de wet van 1892 waren geworden. Dit brengt met zich mee, dat iedereen die in Aruba, de Nederlandse Antillen, Nederlands-Indië of Suriname is geboren als kind van een daar gevestigde vader en conform de regels van de toescheidingsovereenkomst van 1949 aan Nederland is toegescheiden (en geen gebruik heeft gemaakt van een eventueel optierecht op de Indonesische nationaliteit) zijn Nederlanderschap heeft bewezen. Voor in Suriname geboren personen moet vervolgens uiteraard wel worden nagegaan, of zij hun Nederlanderschap hebben verloren krachtens de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten¹¹ die op 25 november 1975 tussen Nederland en de nieuwe republiek Suriname in werking trad.

In dit verband moet nog kort aandacht worden besteed aan een opmerkelijk probleem met betrekking tot de wet van 21 december 1951. De kern van die wet was aan alle aan Nederland toegescheiden Nederlandse onderdanen-niet-Nederlanders het echte Nederlanderschap te verlenen, zulks met uitzondering van de inwoners van Nieuw Guinea. De werking van de Wet op het Nederlandse onderdaanschap-niet-Nederlanderschap werd beperkt tot Nieuw Guinea. De reden daarvoor was de volgende. Nederlands Nieuw Guinea werd gedurende de koloniale periode in beginsel vanuit Batavia

7. D.w.z. zij, die in Nederlands Indië ingevolge de wet van 2 september 1854, Stb. 129 als inlanders en met dezen gelijkgesteld werden beschouwd. Zie daarover uitvoerig R.H. de Haas-Engel, Het Indonesisch nationaliteitsrecht, diss. Maastricht, (Kluwer) Deventer 1993, 81-90.
8. Vergelijk reeds de Slotbepaling van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, waarin wordt bepaald, dat in art. 22 van de Wet van 6 April 1875 (Stb. 66) de woorden worden opgenomen 'Nederlanders volgens de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, alsmede hen, die in de Nederlandse koloniën of bezittingen in andere werelddeelen uit aldaar gevestigde ouders zijn geboren.'
9. Wet van 10 juni 1927, Stb. 175.
10. Overeenkomst betreffende toescheiding van staatsburgers, opgenomen in de Wet van 21 december 1949, Stb. J 570.
11. Trb. 1975, 132; Surinaams Tractatenblad 1981, 1.

(thans Djakarta) bestuurd. De Indonesische regering stelde zich mede daarom vanaf den beginne steeds op het standpunt, dat Nederlands Nieuw Guinea deel zou moeten gaan uitmaken van de nieuw te vormen Indonesische staat. De Nederlandse regering verzette zich daartegen en onderstreepte het standpunt, dat Nieuw Guinea geen deel uit maakt van de Indonesische archipel. Toen in 1949 de soevereiniteit over het voormalig Nederlands-Indië door Nederland werd overgedragen aan Indonesië, had die overeenkomst dan ook geen betrekking op het territoir van Nederlands Nieuw Guinea (zie art. 2 van het Charter van Soevereiniteitsoverdracht). In de Overeenkomst betreffende toescheiding van staatsburgers tussen Nederland en Indonesië werd derhalve ook uitdrukkelijk een voorbehoud gemaakt voor het grondgebied van Nieuw Guinea en de daar woonachtige personen. Niettemin wilde men niet de gehele bevolking van Nederlands Nieuw Guinea de Nederlandse nationaliteit in de zin van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap verlenen en daarmee ook de bevoegdheid dit omstreden grondgebied te verlaten en zich in een ander deel van het Koninkrijk te vestigen. Gekozen werd derhalve voor een territoriaal beperkte continuering van de Wet op het Nederlandse onderdaanschap-niet-Nederlanderschap.

De wet van 21 december 1951 had volgens art. 5 terugwerkende kracht tot het tijdstip van soevereiniteitsoverdracht ingevolge de Wet Soevereiniteitsoverdracht Indonesië. Het is deze terugwerkende kracht die een hier te bespreken probleem veroorzaakt. De terugwerkende kracht heeft op het eerste gezicht ook betrekking op de beperking van de werking van de Wet op het Nederlands onderdaanschap-niet-Nederlanderschap tot het grondgebied van Nieuw Guinea. Wat is nu de rechtspositie van personen, die in Aruba, de Nederlandse Antillen of Suriname zijn geboren uit aldaar gevestigde ouders in de periode tussen 27 december 1949 en 21 december 1951? Deze personen hebben op het ogenblik van hun geboorte de status van Nederlands onderdaan-niet-Nederlandse verworven, daar de Wet uit 1910 toen nog gold voor het grondgebied, waar zij werden geboren. Die wet werd echter met terugwerkende kracht ingetrokken: hebben zij daarom die status weer verloren? Of zijn zij wellicht toch door conversie Nederlander geworden?

Het is in dit verband uiteraard van belang de parlementaire geschiedenis van de wet van 21 december 1951 te bestuderen. Het zoëven gesignaleerde probleem wordt in de toelichting op het wetsvoorstel echter niet behandeld en is evenmin opgemerkt tijdens de behandeling in de Tweede Kamer. Het hele wetsvoorstel is in de Tweede Kamer nagenoeg als hamerstuk behandeld. Heel anders was echter de situatie in de Eerste Kamer, waar uitvoerig over het wetsvoorstel werd gediscussieerd. Op 18 december 1951 (Handelingen Eerste Kamer 1951/1952, blz. 75)

stelt het Kamerlid Kolff dienoemtrent:

'Het is met de afdoening van dit wetsontwerp enigszins eigenaardig gelopen. Terwijl het in de Tweede Kamer vlot werd afgehandeld en de openbare behandeling met bekwame spoed passeerde, heeft deze Kamer de schriftelijke voorbereiding reeds een grotere omvang genomen dan dit gewoonlijk het geval pleegt te zijn.'

Pas leden van de Eerste Kamer signaleerden dan ook het boven aangesneden probleem (Wetsontwerp 2027, Bijlagen Eerste Kamer, blz. 7):

'Wat de terugwerkende kracht van de regeling betreft, werd voorts nog opgemerkt, dat deze tot gevolg zal hebben, dat de toepasselijkheid van de Wet van 1910 zich van 27 December 1949 af niet meer zal uitstrekken over de bewoners van Suriname en de Nederlandse Antillen. Hierbij is de status van degenen, die in deze Rijksdelen in de periode van den genoemden datum tot dien van de afkondiging van de nieuwe wet uit aldaar gevestigde ouders zijn geboren, in het geding. Op dat ogenblik zijn zij, volgens de Wet van 1910, de Nederlandse nationaliteit deelachtig, maar door dit onderdaanschap zal het ontwerp, wet geworden, een streep halen. Gevraagd werd of deze consequentie voorzien en redelijk is.'

Een eerlijk antwoord op deze vraag zou zijn geweest, dat deze consequentie niet was voorzien en ook niet redelijk is. Een novelle of een interpretatieve verklaring, dat ook zulke kinderen Nederlander in de zin van de wet van 1892 worden, was uiteraard op zijn plaats geweest. Dit eerlijke antwoord bleef echter uit. In plaats daarvan werd gesteld (Wetsontwerp 2027, Bijlagen Eerste Kamer, blz. 9):

'De terugwerkende kracht van de regeling heeft inderdaad tot gevolg, dat de toepasselijkheid van de wet van 1910 zich van 27 December 1949 af niet meer zal uitstrekken over de inwoners van Suriname en van de Nederlandse Antillen. Degenen, die sinds de soevereiniteitsoverdracht uit vreemde ouders geboren zijn in Suriname of in de Nederlandse Antillen, zullen dus na inwerkingtreding van de wet geen Nederlands onderdaan zijn. Ofschoon het streven er steeds op gericht dient te zijn personen, die de Nederlandse nationaliteit bezitten, deze hoedanigheid niet te doen verliezen en de Regering deze consequentie betreurt, was er in het onderhavige geval geen andere oplossing dan de gekozene redelijk te achten, nu het uit anderen hoofde wenselijk is, dat de regeling terugwerkt tot de datum van de overdracht van de soevereiniteit aan Indonesië.'

Dit antwoord was een dooddoener. Het was heel eenvoudig geweest om in een extra artikel vast te leggen, dat de terugwerkende kracht van de territoriale beperking van de Wet van 1910 geen gevolgen heeft voor de status verworven door na

27 december 1949 in de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) en Suriname geboren kinderen van niet-Nederlandse aldaar gevestigde ouders. De conversie van de status van die kinderen zou dan uiteraard niet verder kunnen terug werken dan tot het ogenblik van de geboorte van die kinderen. Men vond het redigeren van een dergelijke wetsbepaling echter kennelijk te moeilijk, althans had geen zin om alsnog een inhaalwetje te maken, nu het wetsvoorstel reeds de Tweede Kamer was gepasseerd.

Is de conclusie van dit alles slechts, dat eind 1951 een voor sommige in Aruba, de Nederlandse Antillen of Suriname geboren kinderen een betreurenswaardige vergissing is gemaakt? Uitsluitend die gevolgtrekking te maken is onvolgende. De consequentie zou zijn, dat enkele Nederlanders op volstrekt onvoorziene en derhalve willekeurige wijze van hun Nederlanderschap zijn beroofd, hetgeen destijds reeds in strijd was met art. 15 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Een dergelijke conclusie kunnen we niet aanvaarden. Het is beter om als volgt te redeneren. De opmerking van de minister in de Eerste Kamer is niet overtuigend. Opmerkingen in de Kamer hebben echter geen kracht van wet. Willen we – als uitvoerende of rechtsprekende macht – een antwoord geven op de vraag, of tussen 27 december 1949 en 21 december 1951 in de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) en Suriname geboren kinderen van niet-Nederlandse aldaar gevestigde ouders al dan niet Nederlander zijn dan dient die vraag te worden beantwoord in het licht van de strekking van de wet van 21 december 1951. Die wet wilde blijkens de preambule enkele problemen oplossen, die gerezen waren in verband met de overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië betreffende de toescheiding van staatsburgers. Voorts wilde die wet blijkens de preambule het Nederlanderschap uitbreiden tot de gehele nationale bevolking van Suriname en de Nederlandse Antillen. Men heeft bepaalde problemen in verband met de Toescheidingsovereenkomst willen oplossen door de wet terugwerkende kracht te verlenen. Het zou echter volstrekt onredelijk zijn om aan te nemen, dat de tussen 27 december 1949 en 21 december 1951 in de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) en Suriname geboren kinderen van niet-Nederlandse aldaar gevestigde ouders hun Nederlanderschap door die constructie hebben verloren. Zij waren Nederlands onderdaan-niet-Nederlander en werden door de in werking treding van de wet van 21 december 1951 met terugwerkende kracht tot het moment van hun geboorte Nederlander in de zin van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap.

5 Nederlanderschap door geboorte en woonplaats in Suriname

Tenslotte is nog interessant, dat voor Suriname tussen 1 oktober 1962 en 25 november 1975 nog

de bijzondere regeling gold, dat het in Suriname geboren kind van een tijdens de geboorte aldaar wonende vader of moeder, bij het bereiken van de leeftijd van 21 jaar Nederlander werd, mits het in de drie daaraan voorafgaande jaren in Suriname woonplaats of hoofdverblijf had (art. 2 bis Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, ingevoerd door wet van 12 juli 1962, Stb. 249). Gedurende een jaar voorafgaand aan deze mogelijke verkrijging kon een vreemdeling door verklaring af te leggen ten overstaan van de bevoegde autoriteiten de verwerving van het Nederlanderschap voorkomen. Uiteraard zijn deze personen thans uitsluitend nog van rechtswege Nederlander indien ze op 25 november 1975 niet in Suriname woonachtig waren. Indien deze in Suriname geboren personen hun woonplaats of werkelijk verblijf op de onafhankelijkheidsdag van Suriname in dat land hadden, zijn zij aan Suriname toegescheiden op grond van art. 3 Toescheidingsovereenkomst Nederland/Suriname. Als zij dan nu zouden willen aantonen Nederlander te zijn, moeten zij gebruik hebben gemaakt van een optierecht (bijvoorbeeld ex art. 7, 8 of 10 Toescheidingsovereenkomst).

De bijzondere voor Suriname geldende regeling van art. 2 bis Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap had gedeeltelijk terugwerkende kracht. De regeling gold blijkens een overgangsbepaling ook voor het kind, dat tussen 26 december 1952 en het tijdstip van de in werking treding van de wet van 12 juli 1962 de leeftijd van eenentwintig jaar had bereikt, indien het kind op het tijdstip van in werking treding van de wet van 12 juli 1962 (dit is 1 oktober 1962) in het Koninkrijk der Nederlanden woonde. Zo'n kind kon echter binnen een jaar na 1 oktober 1962 verklaren het Nederlanderschap niet te willen verwerven. Het werd dan geacht nooit Nederlander te zijn geweest.